

ДОСТУП ДО СУДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ

УДК 343.131.5

Гловук І.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального
процесу НУ «Одеська юридична
академія»

Анотація: стаття присвячена дослідженню категорій «доступ до суду» та «доступ до правосуддя», формулюванню поняття доступу до суду у кримінальному процесі. Зроблено висновок, що у кримінальному процесі доступ до суду об'єднує такі правові засоби, як доступ до судового контролю та доступ до правосуддя. При цьому право на доступ до правосуддя (як елемент права на доступ до суду) одночасно є елементом права на справедливий судовий розгляд

Ключові слова: суд, правосуддя, доступ до суду, доступ до правосуддя, справедливий судовий розгляд

Специфіка судового захисту прав людини у кримінальному процесі визначається перш за все особливостями правового регулювання доступу до суду протягом провадження у кримінальній справі. Важливість цього правового положення підтверджується, зокрема, його закріпленням як права на судовий захист та права на повноважний суд у якості засад організації судової влади у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 7.07.2010 р.

Окремі аспекти доступу до правосуддя у кримінальному процесі досліджувались такими вченими та практичними працівниками, як Л. Володіна, Л. Головка, Ю. Грошевий, О. Дроздов, В. Маляренко, О. Михайленко, Л. Мірза, О. Овчаренко, Ю. Оліячук, В. Півненко, П. Пилипчук, Б. Романюк, Д. Чекулаєв, В. Шибіко, О. Шило та ін. Однак у доктрині кримінального процесу немає усталеного поняття «доступ до суду», не досліджені в належному ступені специфіка доступу до суду та доступу до правосуддя у кримінальному процесі.

Саме тому метою цієї статті є: формулювання поняття доступу до суду у кримінальному процесі, виявлення та аналіз його специфіки, визначення співвідношення понять «доступ до суду», «доступ до правосуддя», «доступ до судового контролю», визначення допустимості оскарження до суду у досудовому провадженні окремих процесуальних рішень з позицій доступу до суду та до правосуддя.

У літературі формулюється поняття доступності правосуддя та поняття доступу до правосуддя. Так, під доступністю правосуддя в літературі розуміється не лише територіальна наближеність органів правосуддя до громадян, але й наявність прав і можливостей їх реалізації по зверненню до суду, ініціюванню судового розгляду, а також наявність кореспондуючих обов'язків суб'єктів, які ведуть кримінальний процес [1, 8]. Н. Сакара визначає доступність правосуддя як певний стандарт, який відбиває вимоги справедливого та ефективного судового захисту, що конкретизується у необмеженій судовій юрисдикції, належних судових процедурах, розумних строках і безперешкодному зверненню будь-якої особи до суду [2, 63]. О. Овчаренко трактує доступність правосуддя як стан організації судової системи та юрисдикційної діяльності суду в демократичному суспільстві, який задовольняє потребу суспільства у вирішенні юридично значущих справ і відповідає закріпленим у міжнародно-правових актах вимогам [3]. На думку І.Є. Марочкіна, доступ-

*Стаття рекомендована
до друку кафедрою кримі-
нального процесу Наці-
онального університету
«Одеська юридична ака-
демія» (протокол № 10
від 21 березня 2011 року).*

ність правосуддя – це нормативно закріплена і реально забезпечена можливість безперешкодного звернення до суду за захистом своїх прав [4, 33].

На думку О. Михайленка, поняття «доступ до правосуддя» і «доступність правосуддя» доцільно відрізняти. Доступ необхідно пов'язувати з відповідним дозволом тих, від кого залежить надання можливості звернутися до правосуддя для захисту своїх прав, свобод і законних інтересів. Доступність правосуддя можна тлумачити як одну із його засад, іншими словами, – це можливість усіх бажаючих вільно і без перешкод, на рівних умовах використати цей інститут для забезпечення своїх прав і законних інтересів [5, 40].

Як вважає В. Шибіко, «доступ до правосуддя у кримінальному процесі означає певний процесуальний режим (у вигляді визначених у кримінально-процесуальному законі певних вимог, заборон і дозволів) як систему відповідних процесуальних засобів, який дає можливість учасникам процесу знати про свої права на активну участь у справі, використовувати ці права для справедливого її вирішення» [6, 41; 7, 188].

Як указує Л. Мірза, поняття «доступ до правосуддя» включає в себе гарантовану державою можливість будь-якої зацікавленої особи у найбільш короткий строк звернутися до процедури судового захисту своїх прав та інтересів і відстоювати їх у встановленому законом порядку [8, 8]. Близьке визначення дає С. Давиденко щодо права доступу до правосуддя: «право доступу до правосуддя – це нормативно закріплена і забезпечена державою реальна можливість кожної зацікавленої особи безперешкодного звернення безпосередньо до компетентних державних органів (дізнання, слідства, прокуратури) та суду за відновленням своїх порушених злочином прав, свобод і законних інтересів, без якого особа не може реалізувати право на судовий захист» [9, 8].

Як уявляється, ці визначення доступу до правосуддя є надто широкими, оскільки фактично під правосуддям розуміється судовий розгляд, який ініційовано громадянином, або кримінальне судочинство в цілому. При такому розумінні доступності правосуддя та доступу до правосуддя фактично мається на увазі доступ до суду, причому не тільки при здійсненні ним правосуддя, тобто розгляду та вирішення по суті кримінальної справи та застосування у зв'язку з цим норм матеріального права, а й при здійсненні ним інших функцій. Для подолання подібної суперечності у літературі відзначається, що передбачену Конституцією свободу доступу до правосуддя у сфері кримінального процесу слід тлумачити розширено, як свободу доступу і до попереднього розслідування, яке є необхідною передумовою стадії судового роз-

гляду [10, 63; 11, 172]. Так, Л. Мірза обґрунтовує це тим, що правосуддя не обмежується лише діяльністю судді (суду), пов'язаною виключно із розглядом конкретних справ у судових засіданнях, а включає в себе також здійснення судового контролю на стадії попереднього розслідування та інших стадіях процесу у випадках обмеження, порушення прав громадян (наступний контроль) [8, 8].

Для обґрунтованого наукового аналізу цих позицій необхідно визначитися із поняттям правосуддя.

В літературі немає єдиного підходу до поняття правосуддя. У радянській кримінально-процесуальній поняття правосуддя виводилося із діючого законодавства і практично одноставно розумілося як діяльність з застосування матеріального права, яка відповідає на основне питання кримінальної справи. Розуміння правосуддя у кримінальних справах як діяльності з застосування матеріального права та застосування до осіб, які вчинили злочин або суспільно небезпечне діяння заходів державного примусу активно використовується й у сучасний період розвитку кримінально-процесуальної науки. Однак існують і інші, більш широкі визначення правосуддя, коли правосуддя розглядається не тільки як форма вирішення кримінально-правового конфлікту шляхом застосування до винного покарання, але й як форма судового контролю за законністю діяльності органів кримінального переслідування, дотримання прав учасників попереднього розслідування [8, 8; 12, 54; 13, 258].

Однак, як уявляється, діяльність суду у досудових стадіях кримінального процесу не має ознак правосуддя. Справедливо зазначає Н.М. Чепурнова, що правосуддя і судовий контроль мають багато спільного: суспільні відносини, які складаються у сфері функціонування судової влади, де найбільш чітко виявлені охоронні та регулятивні функції держави; принципи та особливий процесуальний, суворо регламентований законом порядок здійснення правосуддя та судового контролю; форма реалізації правосуддя і судового контролю – винесення судового рішення; однак між ними є і суттєві відмінності: різні форми державної діяльності, де знаходить свою реалізацію судова влада; неоднакове функціональне призначення [14, 60–61] – і це повною мірою стосується і співвідношення правосуддя і судової діяльності. Дійсно, судова діяльність у досудовому провадженні є специфічною діяльністю, що не являє собою правосуддя, оскільки не відповідає таким його ознакам, як: 1) вирішення по суті кримінальних справ про злочини та об'єктивно-протиправні діяння; 2) здійснення в особливій процесуальній формі – судовому засіданні; 3) вирішення питання про застосування або неза-

стосування заходів кримінально-правового впливу; 4) застосування норм матеріального кримінального та цивільного права. Судова діяльність у досудовому провадженні не являє собою якусь одну функцію, вона проявляється у декількох кримінально-процесуальних функціях: дозвільній функції, функції застосування заходів кримінально-процесуального примусу, судовому контролю, що мають специфічні ознаки, які й відрізняють діяльність суду у досудовому провадженні, проявом якої вони є, від правосуддя як основної діяльності суду на судових стадіях кримінального процесу.

Таким чином, правосуддям у кримінальних справах є судова діяльність, яка здійснюється у особливій процесуальній формі шляхом розгляду і вирішення кримінальних справ про злочини та об'єктивно-протиправні діяння по суті та про застосування або незастосування заходів кримінально-правового впливу і застосуванням у зв'язку з цим норм матеріального права, та характеризується такими властивостями, як справедливість, доступність та транспарентність [15, 141].

Формулюючи поняття доступу до правосуддя у кримінальному процесі, необхідно виходити перш за все із значення концепту правосуддя. Якщо пов'язувати доступ до правосуддя із доступом до кримінального процесу, то незрозуміло, чим же відрізняються між собою кримінальний процес та правосуддя у кримінальних справах. Тому можна стверджувати, що базовою конструкцією, яка відображає необхідність судового захисту прав особи у кримінальному процесі, повинна бути конструкція «доступ до суду».

Ст. 55 Конституції України передбачає, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. Передбачене Конституцією право людини і громадянина на доступ до суду відповідає міжнародним актам з прав людини. Відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків або при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий на відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод прямо не передбачає право на доступ до суду, у тому числі при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення. Як указу-

ється у літературі, право на судовий розгляд належить до числа тих прав, які безпосередньо не слідують із тексту ст. 6(1), та були спеціально дороблені Судом. Воно означає, що індивід повинен мати право на представлення своєї справи у суді з метою його розгляду, не зустрічаючи на своєму шляху неправомірних юридичних та практичних перешкод [16].

Європейський Суд з прав людини зазначив: «Було б неприйнятним, на думку Суду, якби частина 1 статті 6 детально визначала процесуальні гарантії сторонам у судовому провадженні, не забезпечивши насамперед того, без чого користування такими гарантіями було б неможливим, а саме – доступ до суду. Характеристики справедливості, публічності та оперативності судового провадження були б марними, за відсутності судового провадження» [17]. У цьому ж рішенні Суд вказав, що право доступу до правосуддя є одним із невід'ємних складових права, гарантованого статтею 6 п. 1. Це не розповсюджувальне тлумачення, що накладає додаткові зобов'язання на Договірні держави: цей висновок заснований на термінології першого речення п. 1 статті 6, прочитаного у контексті цієї статті, з урахуванням предмету та мети нормативного договору, яким є Конвенція, а також загальних принципів права. Таким чином, Суд дійшов висновку, що, навіть і не використовуючи «додаткові засоби тлумачення», передбачені ст. 32 Віденської конвенції, стаття 6 п. 1 забезпечує кожній людині право на розгляд у суді будь-якого спору, що відноситься до його цивільних прав та обов'язків. Вона визнає «право на суд», де право доступу, що розуміється як право ініціювати провадження у цивільній справі, складає лише один із аспектів. До цього слід додати гарантії статті 6 п. 1, що відносяться до організації й складу суду і до руху процесу. Все це у цілому являє собою право на справедливий розгляд.

У справі *Bellet v. France* Суд зазначив, що «стаття 6 § 1 Конвенції містить гарантії справедливого судочинства, одним з аспектів яких є доступ до суду. Рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права».

Тобто «право на суд» було сформульовано саме прецедентною практикою Європейського Суду з прав людини, у якій поняття «право на суд» складається з трьох основних елементів: 1) «суд», який встановлений відповідно до закону і відповідає вимогам незалежності та неупередженості; 2) такий суд повинен мати достатньо широку компетенцію для вирішення

всіх аспектів спору чи обвинувачення, до яких застосовується стаття 6; 3) особа повинна мати доступ до такого суду [18, 190].

У зв'язку з цим виникає питання: як співвідносяться поняття «право на доступ до суду», «право на доступ до правосуддя» та «право на справедливий судовий розгляд» у кримінальному судочинстві.

Деякі автори ототожнюють право на судовий захист, право на доступ до правосуддя та право на справедливий судовий розгляд [19]; право на судовий захист та право на доступ до правосуддя [20, 18]; також указується, що право на доступ до правосуддя має своєю основою більш загальне право людини і громадянина на судовий захист [7, 187].

На думку О.І. Рабцевич, право на справедливий судовий розгляд – це комплексне суб'єктивне право особи, яке закріплюється та гарантується міжнародними та внутрішньодержавними нормами, яке являє собою сукупність процесуальних прав, здійснення яких залежить не від волевиявлення особи, якій воно належить, а від дій органів та осіб, які розглядають справу, та застосовуваних процедурних правил [21, 6].

Як указують Н. Моул, К. Харбі, Л.Б. Алексеева, формулювання ст. 6 включає в себе багато аспектів належного відправлення правосуддя, а саме: право на доступ до правосуддя; право на судовий розгляд у присутності обвинуваченого; свободу від примусу до давання невігідних до себе показань; рівність сторін; змагальний характер судового розгляду та обґрунтоване судові рішення [22, 60]. Тобто цими авторами доступ до правосуддя розглядається як елемент справедливого судового розгляду. Цієї ж точки зору дотримуються С. Шевчук [18, 186–188], О. Толочко [23, 84], В. Мармазов [24, 510], О. Соловйов [25, 69–70] та ін. Слід зазначити, що ця точка зору, безумовно, заснована на прецедентних рішеннях Суду, у яких право доступу до правосуддя розглядається як невід'ємна складова права, гарантованого статтею 6 п. 1.

Однак ця точка зору є, безумовно, логічною, коли мова йде про доступ до судової діяльності щодо вирішення питання щодо цивільних прав та обов'язків або при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, тобто до діяльності, яка відноситься до правосуддя у точному значенні цього терміну. Але п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод не містить гарантій судової процедури, у тому числі й щодо доступу до неї, при здійсненні судового контролю у кримінальному судочинстві: ці питання регулюються ст. 5 Конвенції. Кожен, кого заарештовано або затримано

згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 ст. 5, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судові засідання. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним. Але і ст. 5, і ст. 6 Конвенції встановлюють можливість доступу до суду. Таким чином, і норми Конвенції дають можливість розмежувати право на доступ до правосуддя як елемент права на справедливий судовий розгляд та право на доступ до суду протягом кримінального провадження при вирішенні інших питань.

Таким чином, дійсно, ст. 6 Конвенції у тлумаченні прецедентної практики Європейського суду не тільки містить гарантії справедливої судової процедури, а й дає право на судову процедуру – право доступу до суду. Однак складно погодитися із тим, що у кримінальних справах право на доступ до суду означає, що особа, яка обвинувачується у вчиненні злочину, має право на те, щоб її справа розглядалася судом, який відповідає вимогам ст. 6 Конвенції [26, 8]: це, як уявляється, звужене тлумачення права на доступ до суду у кримінальних справах, оскільки не враховує права на доступ до суду при вирішенні питань, не пов'язаних із встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення.

У зв'язку із цим можна стверджувати, що у кримінальному процесі доступ до суду – це наявність можливості розгляду та вирішення по суті кримінально-правового та кримінально-процесуального спору судом як на досудових (доступ до судового контролю), так і у судових (доступ до правосуддя) стадіях. Оскільки правосуддя у кримінальних справах є функцією суду з розгляду та вирішення по суті кримінальної справи та застосування у зв'язку з цим норм матеріального права, тому доступ до правосуддя у кримінальному процесі слід розуміти як забезпечення можливості розгляду кримінальної справи по суті у судових стадіях кримінального процесу. При цьому передумовою доступу до суду є право на ініціювання кримінального переслідування.

Право особи на доступ до правосуддя може бути унеможливлене або утруднене на досудових стадіях кримінального процесу шляхом прийняття певних процесуальних рішень, а саме: відмови у порушенні кримінальної справи, закриття кримінальної справи,

зупинення провадження у кримінальній справі. Саме тому при наявності таких процесуальних рішень право на доступ до правосуддя як до вирішення судом кримінальної справи по суті може бути реалізований тільки шляхом ініціації невідкладного судового контролю з метою перевірки законності тих процесуальних рішень, які унеможливають або утруднюють доступ до правосуддя. Наявність невідкладного та відстроченого судового контролю не суперечить ст. 55 Конституції України, оскільки, як вірно зазначається у літературі, нормами ст. 55 Конституції, яка гарантує судовий захист, не встановлено конкретних процедур його здійснення і не виключено можливості судової перевірки скарг на дії та рішення органів дізнання, слідчого й прокурора і після передачі кримінальної справи до суду [27, 51].

Доступ до суду – це безумовне досягнення людуства у сфері охорони та захисту прав людини і громадянина. Але право на доступ до суду у кримінальному процесі має специфічний характер. Кримінальний процес, у порівнянні, наприклад, з процесом цивільним, має, крім судових стадій, стадії досудові, на яких і здійснюється основний обсяг діяльності з доказування й первісно на яких застосовуються заходи процесуального примусу, обмежуються права та свободи людини, втягненої до орбіти кримінального процесу. Ця процесуальна діяльність здійснюється не тільки «до суду», але й «для суду», що обумовлює необхід-

ність судового контролю дій та рішень на досудових стадіях провадження у кримінальній справі [28, 22]. Судовий захист у цьому випадку є найбільш прийнятним та доцільним, оскільки суд є неупередженим арбітром, на відміну, наприклад, від прокурора, який у тому числі й на досудових стадіях представляє сторону обвинувачення і звернення до якого зі скаргами не є ефективним заходом правового захисту, оскільки статус прокурора в національному праві та його участь у кримінальному провадженні не надають відповідних гарантій незалежного та безстороннього розгляду скарг [29].

Таким чином, можна зробити висновок, що у кримінальному процесі доступ до суду – це наявність можливості розгляду та вирішення по суті кримінально-правового та кримінально-процесуального спору судом як на досудових (доступ до судового контролю), так і у судових (доступ до правосуддя) стадіях, а доступ до правосуддя слід розуміти як забезпечення можливості розгляду кримінальної справи по суті у судових стадіях кримінального процесу. При цьому право на доступ до правосуддя (як елемент права на доступ до суду) одночасно є елементом права на справедливий судовий розгляд, яке включає у себе комплекс процесуальних прав, реалізація яких змістовно обезцінюється за відсутності реального доступу до правосуддя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дроздов О.М. Джерела кримінально-процесуального права України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / О.М. Дроздов. – Харків, 2004. – 19 с.
2. Сакара Н. Належна судова процедура як елемент доступності правосуддя / Н. Сакара // Юридична Україна. – 2004. – № 3. – С. 63–67.
3. Овчаренко О.М. автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судові устрій; прокуратура та адвокатура» / О.М. Овчаренко. – Харків, 2007 // <http://www.nbu.gov.ua/ard/2007/07oomgyr.zip>
4. Марочкін І.Є. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації / І.Є. Марочкін // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи. – К.: Харків: Юрінком Інтер, 2002. – С. 31–34.
5. Михайленко О. Про систему елементів доступності громадян до правосуддя / О. Михайленко // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – № 3. – С. 39–43.
6. Шибіко В.П. Участь захисника у забезпеченні права обвинуваченого на доступ до правосуддя / В.П. Шибіко // Право обвинуваченого на кваліфікований захист та його забезпечення: матер. міжнар. наук.-практ. семінару, 1–2 груд. 2005 р., м. Харків. – Х.: К.: ЦНТ «Гопак», 2006. – С. 40–46.
7. Шибіко В.П. Забезпечення права особи на доступ до правосуддя як принцип кримінального процесу України / В.П. Шибіко // Ерліхівський збірник. – 2005. – Вип. 4–5. – С. 187–189.
8. Мирза Л.С. Доступ к правосудию: уголовно-процессуальные аспекты: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук:

специальность 12.00.09 «уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / Л.С. Мирза. – М., 2004. – 24 с. // Режим доступа: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1178490>

9. Давиденко С.В. Потерпілий як суб'єкт кримінально-процесуального доказування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / С.В. Давиденко. – Харків, 2007. – 20 с.

10. Лазарева В.А. Судебная власть и ее реализация в уголовном процессе / Лазарева В.А. – Самара: Изд-во «Самарский ун-т», 1999. – 136 с.

11. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) / кол. авт. за заг. ред. Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова. – Харків: Вид-во Кроссроуд, 2008. – 364 с.

12. Лазарева В.А. Судебная власть и уголовное судопроизводство / В.А. Лазарева // Государство и право. – 2001. – №5. – С. 49–56.

13. Проблеми забезпечення ефективності діяльності органів кримінального переслідування в Україні: монографія / кол. авт.; за заг. ред. В.І. Борисова, В.С. Зеленецького. – Харків: Право, 2010. – 400 с.

14. Чепурнова Н.М. Судебный контроль в Российской Федерации: проблемы методологии теории и государственного-правовой практики / Н.М. Чепурнова. – Ростов-на / Д., 1999. – 224 с.

15. Гловюк І.В. Концептуальні питання тлумачення поняття «правосуддя у кримінальних справах» / І.В. Гловюк // Актуальні проблеми держави та права : збірник наукових праць. Вип. 50. / редкол.: С.В. Кивалов (голов. ред.) та ін. ; відп. за вип. Ю.М. Оборотов. – Одеса: Юридична література, 2009. – С. 136–142.

16. Право на справедливый суд в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 6). Interights. Руководство для юристов. Редакция: Дойна Иоана Страйстеану, Дина Ведерникова, Йонко Грозев, Довидас Виткаускас, Шин Льюис-Энтони. Текущее издание на декабрь 2008г. // Режим доступа: http://www.echr.ru/documents/manuals/Article06/Interights-Art6-manual_RUS.pdf

17. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Golder v. the United Kingdom» (1975), п. 35.

18. Шевчук С. Порівняльне прецедентне право з прав людини / С. Шевчук. – К.: Реферат, 2002. – 344 с.

19. Зайцева Л.А. Справедливое судебное разбирательство: международный опыт и законодательство

Республики Беларусь // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 1999. – №2. // Режим доступа: http://evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=285&Itemid=50

12. Самович Ю.В. Право человека на международную судебную защиту: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: специальность 12.00.10. «международное право; европейское право» / Ю.В. Самович. – Казань, 2007. – 51 с.

21. Рабцевич О.И. Право на справедливое судебное разбирательство: международное и внутригосударственное правовое регулирование: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: специальность 12.00.10 «международное право; европейское право» / О.И. Рабцевич. – Казань, 2003. – 26 с.

22. Моул Нула, Харби Катарина, Алексеева Л.Б. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод. Статья 6. Право на справедливое судебное разбирательство. Прецеденты и комментарии. – М., 2001. – 140 с. // Режим доступа: <http://www.echr.ru/documents/manuals/index.htm>

23. Толочко О. Міжнародно-правові стандарти захисту права особи на свободу та особисту недоторканість / О. Толочко // Юридичний журнал. – 2006. – № 3. – С. 84–87.

24. Мармазов В.Є. Право на доступ до судового органу та право на ефективний розгляд апеляцій у практиці Європейського суду з прав людини / В.Є. Мармазов // Держава і право. – Вип. 19. – С. 510–513.

25. Соловйов О.В. Право на доступ до правосуддя у практиці Європейського Суду з прав людини / О.В. Соловйов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 6. – С. 68–75.

26. Семинар «Право на доступ к правосудию» : Екатеринбург, 12–14 октября 2001 года.

27. Малярченко В.Т. Про оскарження дій (бездіяльності) та процесуальних рішень органів дізнання, слідчого і прокурора / В.Т. Малярченко // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 6. – С. 50–53.

28. Мирза Л.С. Доступ к правосудию в процессе обжалования в суд действий и решений органов, ведущих расследование / Л.С. Мирза // Российский судья. – 2004. – № 2. – С. 22–26.

29. Див., наприклад, п. 62 Рішення Європейського Суду з прав людини від 30 березня 2004 року у справі «Меріт проти України» // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 2004. – № 2. – С. 113–136.

ДОСТУП К СУДУ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ: ПРОБЛЕМЫ ТЕОРИИ

Гловюк Ирина Васильевна

Аннотация: статья посвящена исследованию категорий «доступ к суду» и «доступ к правосудию», формулированию понятия доступа к суду в уголовном процессе. Сделан вывод, что в уголовном процессе доступ к суду объединяет такие правовые средства, как доступ к судебному контролю и доступ к правосудию. При этом право на доступ к правосудию (как элемент права на доступ к суду) одновременно является элементом права на справедливое судебное разбирательство.

Ключевые слова: суд, правосудие, доступ к суду, доступ к правосудию, справедливое судебное разбирательство.

ACCESS TO THE COURT IN A CRIMINAL PROCEDURE: THE PROBLEMS OF THEORY

Glovyyuk Iryna Vasylivna

Summary: article devoted to correlation of categories «access to court» and «access to justice» formulate the notion of access to court records. It was concluded that in a criminal procedure access to the court combines these legal means of access to judicial control and access to justice. This right of access to justice (as in the law of access to court) is also the element of a fair trial.

Keywords: court, justice, access to court, access to justice, fair trial.